

●● DİLDE, FİKİRDE, İŞTE BİRLİK

TÜRK YURDU

MART 2009 / CİLT 29 / Fiyatı: 5.00 TL

SAYI 259

Ömer Seyfettin (1884-1920)

DOSYA: ÖMER SEYFETTİN

MURİ GÜRGÜR • MEHMET MACİT • ÖZCAN YENİGERİ • MİLAY KÖKTÜRK • HİLMİ DEMİR
HİKMET (ERTAYLAN) • ÖMER SEYFETTİN • İNCİ ENGİNÜN • İSMAIL PARLATIR • ABİDE DOĞAN
AH ÇETİN • YAKUP ÇELİK • ÜLKÜ CÜRSOY • SEFA YÜCE • MÜMTAZ SARIÇİÇEK • ZEKİ GÜREL
ERT • SEYFEDDİN SAĞLAM • ERTAN ÖRGEN • FATMA EKREN • ÇİĞDEM GEÇER • FAHRİ UNAN
N TUNGER • MEHMET GÜNEŞ • ÖMER ÖZCAN • NECMEDDİN SEFERCİOĞLU • NİHAT BOYDAŞ
HALİT ÇAL • İBRAHİM ATABEY • OSMAN OKTAY • YAVUZ KARTALIOĞLU

TÜRK YURDU

Türk Ocakları Genel Merkezi Aylık Yayın Organıdır.
Yerel Süreli Yayın • Basıldığı Tarih: 03.03.2009 • ISSN1300-2323
7. Devre, cilt 29 (61) Sayı: 259 (620) 98. Yıl

SAHİBİ

Galip TAMUR

(Türk Ocakları Basın, Yayın ve Eğit. Hiz. İşl. Adına)

GENEL YAYIN MÜDÜRÜ

Prof. Dr. M. Çağatay ÖZDEMİR

SORUMLU YAZI İŞLERİ MÜDÜRÜ

Prof. Dr. Necmeddin SEFERCİOĞLU

YAYIN KURULU

Yrd. Doç. Dr. Bahri ATA Dr. Süleyman ERYİĞİT
Dr. İbrahim ATABEY Yücel HACALOĞLU
Dr. Fahri ATASOY Doç. Dr. Yunus KOÇ
Doç. Dr. Levent BAYRAKTAR Ömer ÖZCAN
Ömer BEKEÇ Yrd. Doç. Dr. Serdar SAĞLAM
Prof. Dr. Ali BİRİNCİ Yrd. Doç. Dr. Eriman TOPBAŞ
Nejat ÇOĞAL Prof. Dr. Özcan YENİÇERİ
© Galip ERDEM

AKADEMİK DANIŞMA VE HAKEM KURULU

Prof. Dr. Ülker AKKUTAY (Gazi Ü.)
Prof. Dr. Şerif AKTAŞ (Gazi Ü.)
Prof. Dr. Salim CÖHÇE (İnönü Ü.)
Prof. Dr. Mustafa ERKAL (İstanbul Ü.)
Prof. Dr. Feyzullah EROĞLU (Pamukkale Ü.)
Prof. Dr. Ali GÜLER (İzmit Baysal Ü.)
Prof. Dr. Ali Osman GÜNDOĞAN (Muğla Ü.)
Prof. Dr. Leyla KARAHAN (Gazi Ü.)
Prof. Dr. Bayram KODAMAN (S. D. Ü.)
Prof. Dr. Hasan ONAT (Ankara Ü.)
© Prof. Dr. M. Cihat ÖZONDER (Hacettepe Ü.)
Prof. Dr. Mehmet ŞAHİNGÖZ (Gazi Ü.)
Prof. Dr. İsmail YAKIT (S.D.Ü.)
Prof. Dr. Bahaeddin YEDİILDIZ (ETÜ Ü.)
Prof. Dr. Dursun YILDIRIM (Hacettepe Ü.)

GENEL MERKEZ

Türk Ocağı Caddesi Prof. Dr. Osman Turan Sokakı No: 1 Balgat / ANKARA
Tel: 90(312) 28435 90

İDARE YERİ

Sezenler Sokakı 4/12 Sıhhiye / ANKARA
Tel-Belgegeçer: 90(312) 229 69 74

YAZIŞMA ADRESİ

P.K. 429 Yenışehir / ANKARA
Eimel: turkyurdu@turkyurdu.com.tr

Türk Yurdu Web Sitesi: www.turkyurdu.com.tr

TEKNİK MÜDÜR: Erdoğan PAMUK

BÜRO: Yaşar GİRGIN

ABONELİK ve ABONELİK ÜCRETİ

Abonelik ücreti, Türk Ocakları Basın, Yayın ve Eğitim Hizmetleri İşletmesi
Türk Yurdu 257311 numaralı posta çekli hesabına, yurt içi ve yurt dışı havaleler
de T.C. Ziraat Bankası Necatibey-ANKARA şubesi 6565463-5001 numaralı
hesabına yatırılarak, P.K. 429 Yenışehir-ANKARA adresine yahut elmek veya
telefonla bilgi verilir.

İÇİ: Yıllık Ferdi Abone 55 YTL. / Yıllık Kurum ve Kuruluş Aboneliği 120 YTL.

DIŞI: Avrupa ülkeleri için yıllık 75 Euro / Diğer ülkeler için yıllık 100 Dolar

Yayınlanan yazıların muhtevasına ait sorumluluk yazarlarına aittir.

Yayınlanacak yazılar üzerinde yazardan müsaade alınarak gerekli
düzeltilmeler yapılabilir. Gönderilen yazılar yayınlanmasın
yayınlanmasın iade edilmez.

TÜRK OCAKLARI MERKEZ YÖNETİM KURULU

Başkan: Nuri GÜRGÜR Üye: Prof. Dr. Orhan ARSLAN
Başkan Yrd.: Yücel HACALOĞLU Üye: Prof. Dr. M. Çağatay ÖZDEMİR
Sekreter: Prof. Dr. Orhan KAVUNCU Üye: Kerim ÜNAL
Muhasip: Galip TAMUR Üye: Prof. Dr. İsa ÖZKAN
Sekreter Yrd.: Prof. Dr. Rasih DEMİRCİ Üye: Dr. Fahri ATASOY
Sekreter Yrd.: Dr. Bülent AKSOY

DENETLEME KURULU

Başkan: Prof. Dr. Celal ER
Raporör: Efendi BARUTÇU
Üye: Cihat ALAGÖZ

KAPAK&SAYFA DÜZENİ

www.hakkuslu.com

DİZGİ

REPROTON LTD. ŞTİ. (0312) 384 78 51-52

BASKI

EVREN YAY. A.Ş. Tel: (0312) 615 54 54

İÇİNDEKİLER

AYIN YORUMU • Yerel Seçimler ve Etnik Fitne Nuri GÜRGÜR	2
Davos'tan Sonrası Üzerine Mehmet MACİT	4
DÜŞÜNCELER • Kim Yönetsin? Özcan YENİÇERİ	5
DÜŞÜNCELER • Kent ve Tarihsellik Milay KÖKTÜRK	8
The Milliyetçilik: Made in US Hilmi DEMİR	12
DOSYA: ÖMER SEYFETTİN	
Türk Edebiyatı Tarihî'nden Ömer Seyfeddin İsmail Hikmet (ERTAYLAN)	15
Ahiretten Bir Mektup: "Ben Türküm Cancağazım" Ömer Seyfettin	18
Üsteğmen Ömer Oğlu Ömer Seyfettin	19
Ömer Seyfettin ve Dönemi • İnci ENGİNÜN	20
Niçin Genç Kalemler? • İsmail PARLATIR	25
Ömer Seyfettin'in Nev-yunanîlik Yorumu: Boykotaj Düşmanı • Abide DOĞAN	29
Ömer Seyfettin'de Dil ve Edebiyat Milliyetçiliği • Nurullah ÇETİN ..	33
Tarihî Hikâyelerde Anlatma Problemi • Yakup ÇELİK	48
Ömer Seyfettin'de İnsan Sevgisi • Ülkü GÜRSOY	53
Ömer Seyfettin • Sefa YÜCE	56
Ömer Seyfettin'in Mensur Şiirleri • Mümtaz SARIÇİÇEK	59
Ömer Seyfeddin Çocuk Edebiyatçısı mı? • Zeki GÜREL	63
Ömer Seyfettin'de Türkçü Refleks • Necati MERT	66
Ömer Seyfeddin'in Esaret Hatıraları • Seyfeddin SAĞLAM	69
Ömer Şeyfettin Öykülerinin Yapısında ve Dilinde İroni Ertan ÖRGEN	73
Roman Okuyan Kadınlar • Fatma EKREN	82
Ömer Seyfettin-İhtiyarlıkta mı? Gençlikte mi? • Çiğdem GEÇER ...	87
Kırım Mektubu II • Fahri UNAN	91
Haydar Baba'dan Nevruza Selâm • Hüseyin TUNCER	94
Türklere Destan III • Mehmet GÜNEŞ	96
ARŞİVİMİZDEN SEÇMELER • Türk Ocakları - MEB İlişkileri - 2 Ömer ÖZCAN	97
PORTRE • Türk Kültürünün Büyük Araştırmacısı İrene Melikoff Ömer ÖZCAN	98
PORTRE • Karamağaralı Halûk Bey Necmeddin SEFERCİOĞLU	100
PORTRE • Prof. Dr. O. Haluk Karamağaralı'ya Saygı Nihat BOYDAŞ	101
PORTRE • Prof. Dr. Haluk Karamağaralı Hoca'yı (1923-2009) Sonsuzluğa Uğurladık Halit ÇAL	104
PORTRE • Vahapzade İbrahim ATABEY	107
12 Yılın Ardından Galip Erdem'e Hasret Mektubu Osman OKTAY	109
DİLİN KEMİĞİ • Vocabolario Italiana-Tvrchesco Yavuz KARTALIOĞLU	113
Türk Dünyasından Haberler	114
Türk Ocaklarından Haberler	117

ÖMER SEYFETTİN'İN MENSUR ŞİİRLERİ

MÜMTAZ SARIÇİÇEK*

Millî edebiyat dönemi sanat ve fikir adamı Ömer Seyfettin'i ortalama okuyucu 'hikâye'leriyle tanır. Bu tanınmada ilk ve orta öğretim ders kitaplarında daima birkaç Ömer Seyfettin hikâyesi bulunmasının baskın bir rolü vardır. Bu tanınmanın da etkisiyle Türkçenin en çok okunan yazarlarından biri olan Ömer Seyfettin, asıl sanatkarlık emeğini hikâye alanında harcarsa da ayrıca şiir, roman, makale, mensur şiir ve diğer türlerde de azımsanmayacak hacimde eserler vermiştir.

Mensur şiir, İngilizcede 'prose poem' olarak adlandırılır ve *A Dictionary of Literary Terms*'de "Nesir olarak yazılmış bir kompozisyon düzenindedir. Fakat şiirin vezin (rhythm), uyak (rhyme), iç uyak (internal rhyme) gibi ses özelliklerini ve çarpıcı imajlarını kullanır. Bu küçük türü kuranlardan biri *Gaspard De La Nuit* (1842) isimli eseriyle Aloysius Bertrand olmuştur. Baudelaire gibi sembolist ve sürrealist şairler bu eserden etkilenmiştir. Rimbaud, Oscar Wilde, T.S. Eliot bu türde eser veren sanatçılardandır."¹ şeklinde bir açıklama yapılır. Aynı eserin 'poetic prose' maddesinde (p. 520) de, bu metinlerin 'özel bir etki yaratmak' ve 'duygusal harareti yükseltmek' gibi bir özelliğinden söz edilir.

Nesirde şiir özelliklerinden yararlanma eski bir tutumdur. Köktürk Yazıtları'ndan Dede Korkut Hikâyeleri'ne, Âşık hikâyelerinden Divan edebiyatındaki 'süslü nesir'e kadar bizim edebi geleneğimizde bu oldukça yaygın bir eğilimdir. Ancak bu eğilim ne kadar eski ise, şiirde nesir özelliklerinden yararlanma da o derece yenidir. Mensur şiir de şiirin nesre yaklaştırılmaya çalışıldığı bir süreçte; 19. yüzyılda ortaya çıkmış bir ara türdür.

Tür problemi edebiyat biliminin en müşkülü alanlarından. Mensur şiirin tanımı ve özellikleri araştırmacıların çokça tartıştığı hususlardan biridir. Bu tartışmaların odaklanması gereken eksen mensur şiirin bağımsız bir 'tür' olduğu gerçeğidir.

Bu bakımdan eski edebiyatımızın süslü nesir örneklerini veya *Mâî* ve *Siyâh* gibi romanların içinde yer alan şiirsel pasajları mensur şiir sayamayız. Çetışli², Argunşah³, Tarım⁴ gibi akademisyenler de bu görüşü paylaşırlar.

Mensur şiir, metinbiçimsel yapısı bakımından şiirden ayrılan; kısa öykü ile şiir arasında bir nesir türüdür. Kısa öykü ile olan yakınlığı, metnin 'kısa' oluşu yanında, kısa öykünün küçük çaplı, basit ve bütünleştirilmiş bir olay içermesi, metnin şiirsel bir bütünlük taşıması, üslubunun yoğunluğu ve tahkiyecilikten çok tiatral anlatıcı tutumu gibi eğilimlerinin bulunması çerçevesinde görülmelidir.

Mensur şiirin, şiirle yakınlığını ise şiirin müzikal özelliklerinin yanında imgesel ve metaforik/eğretilemeci anlatımından yararlanma, bir vakadan yola çıkırsa bile duyguyu ve lirik söyleyişi benimseme olarak düşünmek gerekir. Ayrıca mensur şiir yukarıdaki alıntıda da belirtildiği gibi, şiirin ölçü, uyak ve iç uyak özelliklerinden de yararlanır. Ancak burada 'ölçü' hususu, açıklığa kavuşturulmalıdır. Çünkü genel olarak şiirde ölçü denilince, belirli bir hece ya da aruz kalıbı ile yazılma anlaşılmaktadır. Oysa 'mevzûn' olma, sadece eskilerin düşündüğü gibi, dizenin bir kalıp içinde ifade edilmesi değil, belirli bir ritim içinde akışı ya da dalgalanışıdır. Şu örnekte görüleceği gibi, alışılmış anlamda bir 'mevzûn' oluş söz konusu olmasa da bir ölçüden söz etmek mümkündür.

Ben bu yüzden hiç kimseden

gidemem, gitmem

Unutamam, acı tatlı ne varsa hazinemdir

Acının insana kattığı değeri bilirim, küsemem

Acıdan geçmeyen şarkılar biraz eksiktir

Mensur şiirde ölçü aranırken de böylesine bir dalgalanış beklenilebilir. Uyak ve iç uyak bulunması ise eskiden beri bilinen asonans, aliterasyon, tekrar öğeleriyle sağlanan 'seci'den başka bir şey değildir.

Mensur şiirde kullanmaya da oldukça elverişli olan imge ve metafor/eğretileme şairane söyleyişin vazgeçilmez öğelerindedir. İmge, insan zihninde uyandırılan hayal, metafor/eğretileme ise bildiğimiz istiare sanatıdır. Her ikisinin arasındaki temel fark, imge, söylenmeyen, tasvir edilmeyen, sadece zihinde uyandırılan bir hayal iken, metafor/eğretilemede benzetme kastı ile çeşitli özelliklerin kullanılması vardır. Bu farklılığa karşılık, eğretileme imge yaratmada da kullanılabilir. Bunu bir örnekle açıklayalım:

*Benim uzun boylu servi çınarım
Yüreğime bir od düştü yanarım
Kiblem sensin, yönüm sana dönerim
Mihrabımdır kaşlarının arası*

Pir Sultan'ın bu dörtlüğünde sevgili serviye, çınara, Kâbe'ye, mihraba benzetilerek metafor/eğretileme yapılmıştır. Ama buradaki sevgili metaforu, imge uyandırmaya da yaramaktadır. Buradaki imge ise sevgili ile değil bu benzetmeleri yapan, bu sözleri söyleyen insanla ilgilidir. O hayal, çölde, yüreğindeki ateşten ellerini yaktığını fark etmeyen, 'Mevlâ diyecekken Leylâ diyen' Mecnûn'un imgesidir.

Ömer Seyfettin'in Mensur Şiirleri:

Ömer Seyfettin, Argunşah'ın tespit ettiği külliyata göre 25 adet mensur şiir yazmıştır⁵. 1902-1919 arasında yayımlanan bu metinlerin en kısası (*Bir Kemik Parçası*) 25, en uzununu ise (*Pervanelerin Ölümü*) yaklaşık 600 sözcükten oluşmaktadır. Yazar bu metinlerin ikisini (*İcab-ı Sevda*: 1903 ve *Hediye*...:1904) 'Âsâr-ı Mensure', ikisini (*Ölüm Sahili*: 1919, *Harabeler*: 1919) 'Mensur Şiirler', ikisini de (*Nüks-i Şairiyet*: 1908, *İnkisar-ı Hayal*: 1908) 'Yaz Geceleri' üst başlığı ile yayımlamış, diğerlerinde herhangi bir üst başlık kullanmamıştır.

1. Tematik Yapı:

İnceleme konusu metinler tematik yönden zengin bir yapı içermektedir. Ancak bu zenginliğin büyük ölçüde bireysel temler etrafında oluştuğunu söylemek gerekir. Ömer Seyfettin'in hikaye ve diğer eserlerindeki tutumu göz önüne alındığında bu pek de normal karşılanacak bir eğilim olarak görülmektedir. Ancak, bu metinlerin büyük bir kısmının Yeni Lisan hareketinden önce ve yazarın fikir ve sanat görüşlerinin gelişme aşamasında yazıldığını düşünürsek bu tutumu doğal karşılamak gerekir.

Mensur şiirlerde en çok işlenen tem dış dünyadaki herhangi bir obje ya da nesneye karşı duyulan 'küçük hassasiyetler' olarak görülmektedir. *Kır Sineği*, *Duba*, *Piyano*, *Papağan*, *Otomobil*,

Kurşun Kalem, *Sansar*, *Kumrular*, *Çember* metinlerinde gündelik yaşantımızda önemsemediğimiz, hayatımızı kuşatmasına rağmen göz ardı ettiğimiz varlıklara karşı olan duyarlılıklar anlatılmıştır. Bunları canlı ve cansız varlıklar olarak ikiye ayırmak mümkündür. *Kır Sineği*, *Kumrular*, *Papağan* ve *Sansar*'da canlı; *Otomobil*, *Kurşun Kalem*, *Çember*, *Duba* ve *Piyano*'da cansız varlıklar konu edilmiştir.

Dış dünyaya karşı gösterilen bu tür hassasiyetler Ara Nesil ve Servet-i Fünûn metinlerinde çok sık karşılaşılan bir olgudur. Bahis konusu dönemlerin şair ve yazarlarının, bir çiçek, böcek, hatta bir iğne ile ilgili yazılar/şiirler kaleme aldıkları bilinen bir husustur.

Yazarın ele aldığı bir başka tem olan 'aşk' ise dört metinde işlemektedir. Bunlar, *Neşide-i Garam*, *İcab-ı Sevda*, *Hediye* ve *Sakız* başlıklı metinlerdir. Bu yazılarda, aşk tem'ine yaklaşım romantik bir tutumu yansıtmaktadır.

Bunlardan en ilginç *Sakız* başlıklı metindir. Sadece dokuz satırdan oluşan bu kısa metinde yazar, sevdiği kişinin çiğnediği, vazo içindeki bir sakıza bakarak onunla ilgili duygularını dile getirir. Burada fetişist bir eğilim de sezilir: "... garip bir lezzet-i günah ile onu temaşa ederim. (...) Baktıkça daha ziyade müteheyyic olurum, zannederim ki beyaz ve ezeli gecelerin beyaz ve nuşin buseleri perestîşkâr gözlerimi öpüyor."

Hediye başlıklı metin ise tam bir 'zemheri ayında gül ister benden' hikayesidir. Anlatıcısı bayan olan mensur şiirde, kadın, kocasından, bulunmayacak bir mevsimde ve şiddetli bir içgüdüsel duygu ile bir gül ister. Kocasını da Paris'ten getirir.

İcab-ı Sevda'da "Artık ayrılıyorum!" diyen iki sevgili ayrılmıştır. Anlatıcı eve gelip sevgilisinden kendisinde kalan mektup, çiçek ve benzeri eşyayı kırıp dökmüş ancak gece olunca bütün o yok etmeye çalıştığı eşyayı öperek ağlamıştır.

Aşk temini işleyen metinlerin sonuncusu olan *Neşide-i Garam*'da yıllar önce ayrıldığı sevgilisine hâlâ aşk duyan bir insanın özleyişi anlatılır.

Yazarın mensur şiirlerinden üç tanesinde tabiat güzellikleri romantik bir duyusla ele alınmaktadır. Bu metinler, *Pembe Menekşe*, *Sonbahar* ve *İlkbahar* başlıklarını taşımaktadır. *Pembe Menekşe*'de anlatıcının bahçesinde büyüyen bir küçük menekşeye olan sevgisi dile getirilir. *Sonbahar* ise realist/natüralist duyguları yansıtan bir metin olarak karşımıza çıkmaktadır. "...kirlî kaldırımlar", 'Kül rengi semada gayr-ı mantıkî maça onluları gibi mübalağalı bir siyahlıkla sokağa muvazî geçen karga-

lar", "yaprakları dökülmüş bir ağaç iskeleti" gibi dış dünyaya ait objeler karamsar bir dikkatle algılanır. *İlkbahar* başlıklı metinde de aynı karamsar bakış açısıyla karşılaşırız. Her ne kadar tabiat baharın coşkusunu yansıtıyor ise de anlatıcı "bütün saatler, bütün baharlar, bütün telezüzler ne kadar aldatıcı ve fâni rüyalar"dır!" diye düşünmektedir.

Ölüm Sahili ve *Harabeler* başlıklı iki metinde yazar tahrip edilmiş sosyal ve tabii çevre ile ilgili karamsar duygularını dile getirir. Bu iki metin yazarın milli edebiyatçı kimliğini taşıdığı yılların ürünü olup, her ne kadar bireyden hareket edilse de 'sosyal' bir nitelik gösterir.

Geriye kalan metinlerde ortak bir tematik öge yoktur. *Çizgili Kağıt*'ta geçmişe duyulan özlem; *Buse-i Mader*'de ebeveyn sevgi ve şefkati; *Camekânlar*'da hüznün; *Nüks-i Şairiyet*'te yalnızlık; *Pervanelerin Ölümü*'nde ölüm; *Inkisar-ı Hayal*'de hayal-hakikat çatışması, *Bir Kemik Parçası*'nda ise kaleme duyulması gereken saygı anlatılır.

Metinlerdeki bu tematik yapının bütünüyle Ara Nesil, Servet-i Fünûn, Fecr-i Âti çizgisini takip ettiğini belirtmeliyiz.

2. Dil:

2.1. Sözcük Seçimi: 'Yeni Lisan' yazarı sade ve yaşayan İstanbul Türkçesi'nin yazı diline esas olmasını, yabancı sözcüklerin ve terkiplerin kullanımında özenli davranarak mümkün olduğunca bunlardan kaçınılması gerektiğini söylüyordu. Hikayelerinde ve şiirlerinde gittikçe daha güçlü bir şekilde bu ilkeye bağlı kalan yazar, ilk mensur şiirlerinde bu tutumdan oldukça uzak bir tasarrufta bulunur.

"O gölge için yazılmış neşidenin, o **cuy-i billûrun nağme-i serairiyle** yazılmış güftenin **visal-i müebbedleri** arasında **mütevarî-i nisyan** olan bu mini mini sinek, **hayat-ı baharîsiyle** ruhumda tatlı muhterem bir matem peyda etti." (Kır Sineği)

Örnek alıntıda görüleceği gibi bir cümlede beş tane terkip kullanılmaktan çekinmeyen yazar, aynı metinde 'adem-i intizam-ı efkâr', 'âğuş-ı rehavet', 'medfen-i ilham' gibi sözlere de yer vermiştir.

İcab-ı Sevda başlıklı metinde "Rüzgar şiddetle **vezan** oluyor, kar **lâyenkati** yağıyordu." cümlesinde 'esmek' yerine Farsça 'vezan'ı; kesintisiz, aralıksız yerine Arapça **lâyenkati** sözünü tercih etmiştir. Yine aynı metinde 'hatirat-ı garam', 'nazar-ı hayal ü tefekkür', 'arzu-yı perestîş' gibi ifadelerle sıkça rastlanmaktadır.

1909'da yayımlanan *Pervanelerin Ölümü* metni

daha da ağırlaşmış bir dil tercihinin yansımaktadır.

"Dışarıdan, **hâb-alûd** ufuklardan gelen münferit ve **hicran-amiz** bülbül sedaları, kurbağaların müsel ve medit, **aheng-i tanin-endaz-ı madenilerine, nefha-i rüzgâr, gayr-i mahsus ve nâ-mer'î iltimalarla** masanın üzerinde, **ziya-yı simîn-i kamerin** altına serilmiş parlayan notları, kitap yapraklarını ihtizaz ettiriyor, sanki demin yaşayan bu zavallı ölülerin **matem-i nezih-i nazikini hafî ve serair-perver** kanatlarıyla yelpazeliyor..."

Yazarın uzun bir aradan sonra 1919'da neşredilen iki mensur şiiri; *Harabeler* ve *Ölüm Sahili* ise dil bakımından oldukça sadeleşmiş, 'Yeni Lisan' anlayışını yansıtan metinlerdir. Bu iki metinde hiç Arapça, Farsça terkibe yer verilmediği gibi, sözcük seçiminde de 'yaşayan Türkçe' ilkesinden hareket edilmiştir.

2.2. Cümle: Mensur şiirlerde cümle tercihi de ikili bir yapı gösterir. 1919'da yayımlanan son iki metin kısa, yalın, düz cümlelerden oluşmaktadır. Yazar bunlarda şiiriyet sağlamak için daha sık sık eksiltili, kısa cümlelere başvurmuştur.

"Sabah... Fenerbahçesi'nde bülbüller ötüyor. Ben kalbimde bir ümit, ruhumda bir aşk, elimde bir baston yavaş yavaş deniz kenarından yürüyorum. Kalamış Koyu'na sapan bir sokağa giriyorum. Burası bir harabe... Bir viranelik... Kaldırım yok. Yol yok. Bir kurbağa gibi atlaya sıçraya koya iniyorum. Aman yarabbi! Bu ne bataklık... İnsan aldanıyor. Kum zannediyor. Üstünde yürümeye kalkıyor. Ben kalbimde bir ümit, ruhumda bir aşk, elimde bir baston bu yalancı kumların üzerine basıyorum." (Ölüm Sahili)

Yazarın Yeni Lisan öncesi yayımladığı metinlere gelince durum kelime tercihinde olduğu gibi tamamen değişecektir. Uzun, sanatlı cümleler, şairane söyleyişler bu cümlelerin belirgin özelliği olacaktır. Yukarıda sözcük tercihi için aldığımız cümlelerin yanında aşağıdaki bazı örnekler de bu tutumu doğrular niteliktedir.

"Taraçanın kesif sarmaşıklarıyla mestur en hayal-âmiz bir köşesinde, yeşil hanımeli yapraklarının zümrüdün gölgeleri altında havaî bir şatoya benzeyen ve zarif kubbeli büyük kafesinin içinde daima mütefekkir durur." (Papağan)

"Dururken müdevver ve mehib tırtıllara benzeyen şişman tekerlekleri o kadar çılgın ve hadid koşar ki üstündekilerin ufk-ı rüyetlerinde raks-ı teakubla canlanan menazır-ı durâdur tamamıyla silinir." (Otomobil)

Eserler baştan sona bu tür örneklerle doludur. Bu dil de tıpkı tematik yapı gibi tamamen Servet-i

Fünûn zevkinin ürünüdür.

3. İmge, metafor/eğretileme:

Şairane söyleyişi belirleyen öğelerden biri olan imge kullanımına, bu metinlerde de zaman zaman başvurulmuştur. *Buse-i Mader* başlıklı metinde "Dışarıda kar fırtınasının kopardığı çığlıklarla titreyen buğulanmış camlar sanki ılık odanın hararetiyle terliyorlardı." cümlesiyle kar fırtınasının ortasında boğuşan bir insan imgesi yaratılmıştır. *Piyano* başlıklı metinde ise kimsenin çalmadığı piyanodan yola çıkılarak acılar içinde kıvranan bir esir imgesi yaratılmıştır. *Papağan*'da 'Yeşil ve necip başı, kül rengi mantosuyla o kadar âlî bir aheng-i lâtif-i asaletle imtizac eder ki...' cümlesinde ise bir kadın imgesi uyandırılmıştır. *Camakanlar*'da ise "Mükedder ve hüzn-âlud akşamın geceyi davet eden vedakâr kanatları..." cümlesi ise bir ölüm meleği imgesi uyandırmaktadır.

Ömer Seyfettin'in mensur şiirlerinde metafor/eğretileme çok sık başvurulan bir yöntem olmuştur. *Kurşun Kalem* başlıklı metinde "Kuru ve çalâk, faal ve müheyya, tıpkı bir tüccar katibi gibidir." cümlesinde kurşun kalem eğretileme yoluyla insana benzetilmiştir. *Sansar*'da ise "Ve geceleyin icra edeceği cinayetlerin planlarını tertip eder." cümlesiyle de benzer bir eğretileme yapılmıştır. *İnkisar-ı Haya*'den alınan "Oh deniz... Galiba uyuyor." ifadelerinde, *İlkbahar*'dan alınan "neşve-i cuş ile haykıran küçük çağlayan" sözlerinde de eğretilemelerin yapılmış olduğunu görüyoruz.

4. Ses ve ahenk:

Mensur şiirin üyak ve iç üyak anlamına gelen 'seci'lere başvurulan bir tür olduğunu yukarıda söylemiştik. Ömer Seyfettin de bu metinlerinde bu yöntemi zaman zaman kullanmıştır. "Sabah... Fenerbahçesi'nde bülbüller ötüyor. Ben kalbimde bir ümit, ruhumda bir aşk, elimde bir baston yavaş yavaş deniz kenarından yürüyorum." (Ölüm Sahili) cümlelerinin ses ve ahenk öğelerine baktığımızda şunları görüyoruz:

"Sabah..." eksiltili bir cümle olup şairâne bir söyleyiştir.

"Fenerbahçesi'nde bülbüller ötüyor." Üç öğeden oluşan bu cümle üç sözcükle kurulmuş. Böylece teferruatından ayıklanmış, ifade yalınlaştırılmıştır. Şiirde ahenk sağlayıcı seslerden olan, 'r' sesi her sözcükte; 'n' sesi birinci sözcükte iki kez, 'l' sesi ikinci sözcükte üç kez tekrar ediliyor. Cümlede kullanılan ünlülerin biri hariç tamamı ince ünlülerden oluşuyor.

"Ben kalbimde bir ümit, ruhumda bir aşk, elim-

de bir baston yavaş yavaş deniz kenarından yürüyorum." Küçük değişikliklerle şiire dönüştürülebilecek bir cümleyle karşı karşıyayız. Şöyle bir düzenleme yapalım:

Ben,
Kalbimde bir ümit,
Ruhumda bir aşk,
Elimde bir baston,
Yürüyorum yavaş yavaş,
Deniz kenarından.

Hiçbir sözcük eklemeyen ya da çıkarmadan sadece bazı sözcüklerin yerini değiştirerek bir şiir parçası elde etmek mümkün. Yazar bunu sağlamak için 'leff ü neş' benzeri bir tasarrufta bulunmuştur. Kalb, ruh, el; ümit, aşk, baston sözcüklerini aralarında ilgi kurarak belirli bir düzende tekrar ederek ahenk sağlama yoluna gitmiş aynı amaçla 'bir' sözcüğünü 'tekrir' sanatının imkanı çerçevesinde kullanmıştır. Ayrıca bu cümlede 'n', 'l', 'r' seslerini belirgin bir şekilde tekrar ederek bir ritim yakalamıştır.

Bu tür örnekler pek çok metinde yoğun bir şekilde karşımıza çıkmaktadır. Bu da yazarın 'mensur şiir' yazma bilincinden kaynaklanmaktadır.

Sonuç:

Hikayeleri ve şiirleri ile mukayese edildiğinde daha küçük bir yekun teşkil edecek miktarda mensur şiir yazmış olan Ömer Seyfettin, çoğu gençlik yıllarına ait bu metinlerde genel olarak Ara Nesil, Servet-i Fünûn, Fecr-i Âtî şiir/mensur şiir estetiğine bağlı bir tutum izlemiştir. Bununla birlikte olgunluk yıllarında kaleme aldığı iki metinde dil, üslup ve tematik yapı bakımından yenilikçi bir tavır aldığı söylenebilir.

Tezli bir anlayış olan millî/milliyetçi edebiyatın güçlü bir sanatçısı olarak bilinen yazarın mensur şiirlerindeki tutumu genel olarak bilinenin aksine 'estetik kaygı'nın öne çıkarıldığı metinler olarak görülmektedir.

* Yrd. Doç. Dr. Erciyes Üniversitesi, Fen Edebiyat Fakültesi.

¹ J.A. Judon, *A Dictionary of Literary Terms*, Penguin Books, USA: 1977, p. 536.

² İsmail Çetişli, *Servet-i Fünûn'da Mensur Şiir*, Elazığ 1986, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, s. 2 vd.

³ Mehmet Rauf, *Siyah Inciler*, Çağın Yayınları, İstanbul 2002, s. XI vd. (Hazırlayan: Hülya Argunşah).

⁴ Rahim Tarım, *Mehmet Rauf*, Hayatı, sanatı, Eserleri, Türkiye İş Bankası Y., Ankara 1998, s.112 vd.

⁵ Ömer Seyfettin, *Bütün Eserleri: Şiirler, Mensur Şiirler, Fıkralar, Hatıralar, Mektuplar*, Dergah Y., İstanbul 2000. (Hazırlayan: Hülya Argunşah)